

háziipar kereteit csak ritkán lépi túl. Egyes szakmák, mint például a sokszorosító ipar, kivételek. Általános érvényű szabályokat felállítani nehéz, az elmondottakból is kiviláglik azonban, hogy a nyersanyag és a tőke ebben a termelési ágban elenyészően csekély szerepet játszanak.

Ha már most magyar szemmel vizsgáljuk a problémát, megállapíthatjuk, hogy iparművésztünknek éppen közgazdasági szempontból milyen nagy fontossága van. Abból, hogy a colbertizmus és manchesterizmus korában nem lettünk iparosország, nagyon sok hátrányunk származott. Az ország jövedelemben és ezért vagyonban messze elmaradt a Nyugat mögött. Ama kevés előny között, amit a visszamaradottság magával hozott, a leglényegesebbeknek egyike az, hogy át tudtuk menteni népművészetünket. A későbbiek folyamán pedig felépítettük részben ebből táplálkozó, részben külön utakon járó iparművészetünket. Olyan magas fokra, amiért sok nemzet joggal irigyelhet bennünket. A mi helyzetünknek az a jellemzője, hogy tőkében szegény ország vagyunk, de sok a tehetséges ember, sok a munkáskéz, amelyik foglalkoztatásra vár. De azért semmi okunk a kétségbeesésre. Smith Ádám korszakalkotó munkájában, az Inquiry-ban azt fejtegeti, hogy valamely ország gazdasági jövője szempontjából fontosabb az a képesség, hogy értékeket tudjon termelni, mint maga az érték. A mi közgazdasági programunkban tehát nagy szerepet kell játszania az iparművészetnek, amelyik aránytalanul kevés anyagból, számba nem jöhető tőke felhasználásával egészen nagy, egészen komoly értékeket tud termelni. Ha a kormány és társadalom ezt az igaz-

ságot teljes mértékben felismeri és vállalva segít ezt a termelési ágat fejleszteni, akkor a magyar gazdasági életet egy pillérrel támasztja alá.

Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat körülbelül egy évvel ezelőtt indította meg azt az akciót, amelyik népművészeti és iparművészeti cikkek kivitelének előmozdítását célozza. Ha van kívánatos export egyáltalában, úgy ez az. Egy esztendő nem nagy idő, de az eredmények máris mutatkoznak. Azt igazolják, hogy ezen a téren sokat lehet és kell tenni. Az exportértékek örvendetes szaporodása további munkára serkent. Úgy látszik, hogy a nemzetközi kereskedelemnek mai rendkívüli nehéz helyzetében is eredményes lehet a kivitelre való törekvés, ha jó anyagot, becsületes munkát és igazi művészetet adunk. Gazdasági és szociális szempontból beláthatatlan fontossága van annak, hogy egy megfelelően megszervezett export révén a legtöbbet szenvedő középosztály és egy mezőgazdasági népréteg nagy tömegei előtt új kereseti forrás, egy új megélhetési lehetőség nyílik meg.

Van azonkívül a kivitt jó portékának más jelentősége is. Mégpedig az a legszerencésebb propagandája a magyar munkának, tudásnak és ízlésnek. Nem sokat érnek a megfizetett tiszavirágéletű cikkek, hivatalban csinált propagandafüzetek. Minden századik ember ha elolvassa őket. Mennyire más az a pompás magyar hímzés vagy nemesformájú váza, amelyik az idegen ember lakását díszíti. Egy-egy kedves darab belopja magát a gazdája szívébe és a szépség nemzetközi nyelvén napról-napra figyelmezteti arra, hogy él és virul a magyar kultúra.

HÁZIIPARUNK ÉS A TANÍTÓSÁG

Írta: Dr. SPÁNYI GÉZA

Évtizedek óta figyelem, hogy háziiparunk, amely igen sok helyen, mondhatnám a legtöbb helyen régi, világszerte híres népművészetünk színvonalán állott, hogy pusztul, hogy esik vissza és süllyed el a háború utáni idők közönyébe, szinte helyrehozhatatlan kárt okozva nemzeti büszkeségünknek, de gazdasági érdekeinknek is.

Tudjuk nagyon jól, hogy itt nemesak a szép kultuszáról van szó, nemesak arról a csorbáról, amely nemzeti hiúságunkon esett, hanem arról a csorbáról is, amely szegény és legszegényebb embereink kenyerét zsugorította össze, a falvak és tanyák szegény zselléreinek kenyerét.

Az ország sok vidékén a népipar és népművészet nem szűnt meg, de elfajult, ízléstelenné vált, nem magyaros a szóttesek és varrottasok díszítő motívumainak vonalvezetése sem, színezése sem.

Ki az, aki ezeknek a földhözragadt szegényeknek nyomorúságos viskóiba be tudja és be akarja vinni a népművészeti, a népipari foglalkozás gondolatát?

Már régen hiszem, vallom és hirdetem, hogy csupán egyetlen olyan orgánus van az ország-

ban, amely az egész nép minden rétegével érintkezik napról-napra, és pedig szervesen — és ez a h a z a i t a n í t ó s á g.

Mi tehát a teendő? A magyar tanítósággal meg kell ismertetnünk nemzeti iparművészetünk minden ágát, és pedig nyári, minden évben megismétlődő tanfolyamok útján minden megye székhelyén.

Szabolcsvármegyében a pusztá gondolatnál már jóval előbbre vagyunk; a nemrég tartott megyei tanítógyűlésen, amelyen mintegy hatszáz tanító és tanítónő vett részt, nagy örömmel és lelkesedéssel fogadták eszmémet és a tanfolyam előreláthatólag nagyon látogatott lesz.

A vármegye kir. tanfelügyelősege is a legnagyobb megértéssel pártolta a tanfolyam eszméjét.

Pillanatra sem kételkedem, hogy a mi kultusz-miniszterünk, felismerve a kulturális munka nagy és gazdaságilag sem közömbös voltát, a mozgalmat pártolja.

Szabolcsvármegyében tehát már biztosítottnak vehető a tanfolyamon résztvevők elszállásolása és étkeztetése.

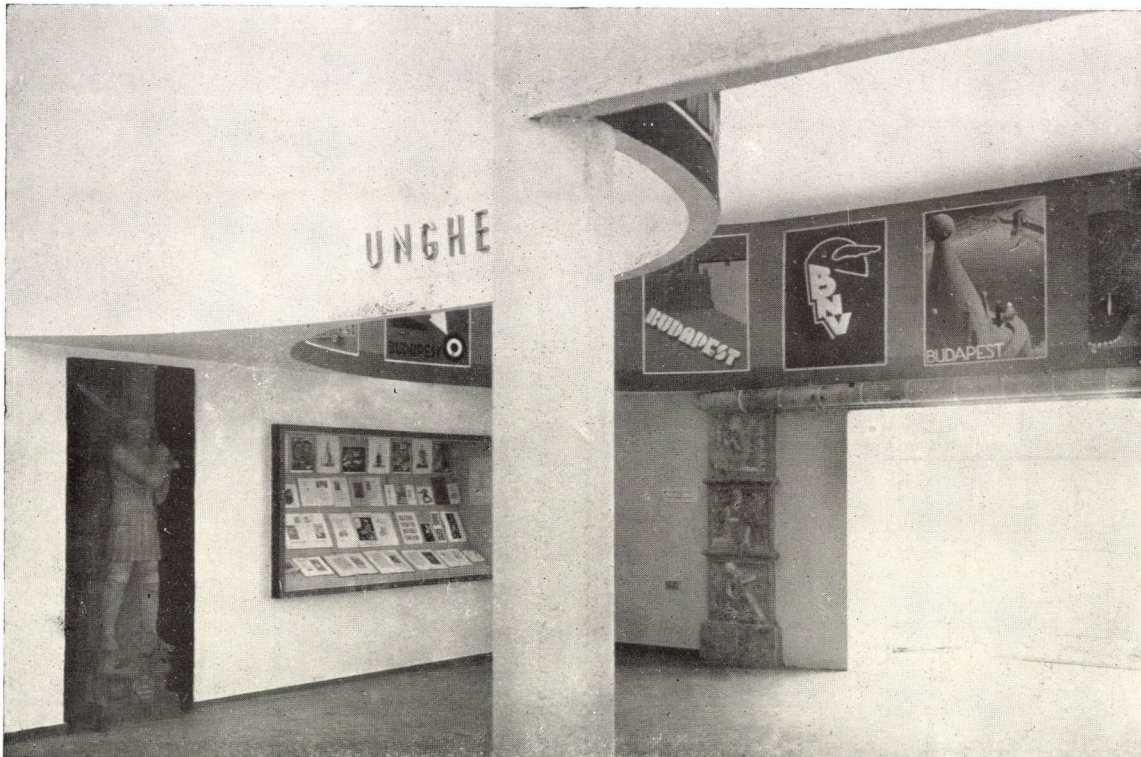
Lényegesen, sőt elengedhetetlenül szükségesnek

A barcelonai vilákiállítás magyar pavillonjának lépcsőháza (1929). Tervezték Györgyi Dénes és Menyhért Miklós. — Treppenhaus des ungarischen Pavillons auf der Weltausstellung zu Barcelona (1929). Entwurf von D. Györgyi und M. Menyhért. — From the World-Exhibition at Barcelona (1929). Part of the well of the staircase. Designed by D. Györgyi and M. Menyhért.

Részlet az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola jubileumi kiállításáról (1930). Györgyi Dénes terve. — Teilansicht der von der Kunstgewerbeschule veranstalteten Jubiläumsausstellung (1930). Entwurf von D. Györgyi. — Part of the anniversary-exhibition of the School of Applied Art (1930). Designed by D. Györgyi.

Részletek a milánói Triennale magyar terméből (1933). Tervezték dr. ing. Bierbauer Virgil és Kaesz Gyula. —
 Teile aus dem ungarischen Saal auf der Triennale in Mailand (1933). Entwurf von Dr. Ing. V. Bierbauer
 und Gy. Kaesz. Parts of the Hungarian hall at the Triennale in Milan (1933). Designed by dr. ing. V. Bier-
 bauer and Gy. Kaesz.

Részlet a társulat lakásművészeti kiállításáról (1933). Urbányi Vilmos terve. — Teil der von der Ung. Landesgesellschaft für Kunstgewerbe veranstalteten Wohnkunstausstellung (1933). Entwurf von V. Urbányi. — Part of the Hungarian Society of Applied Art's home-art exhibition W. Urbányi's design.

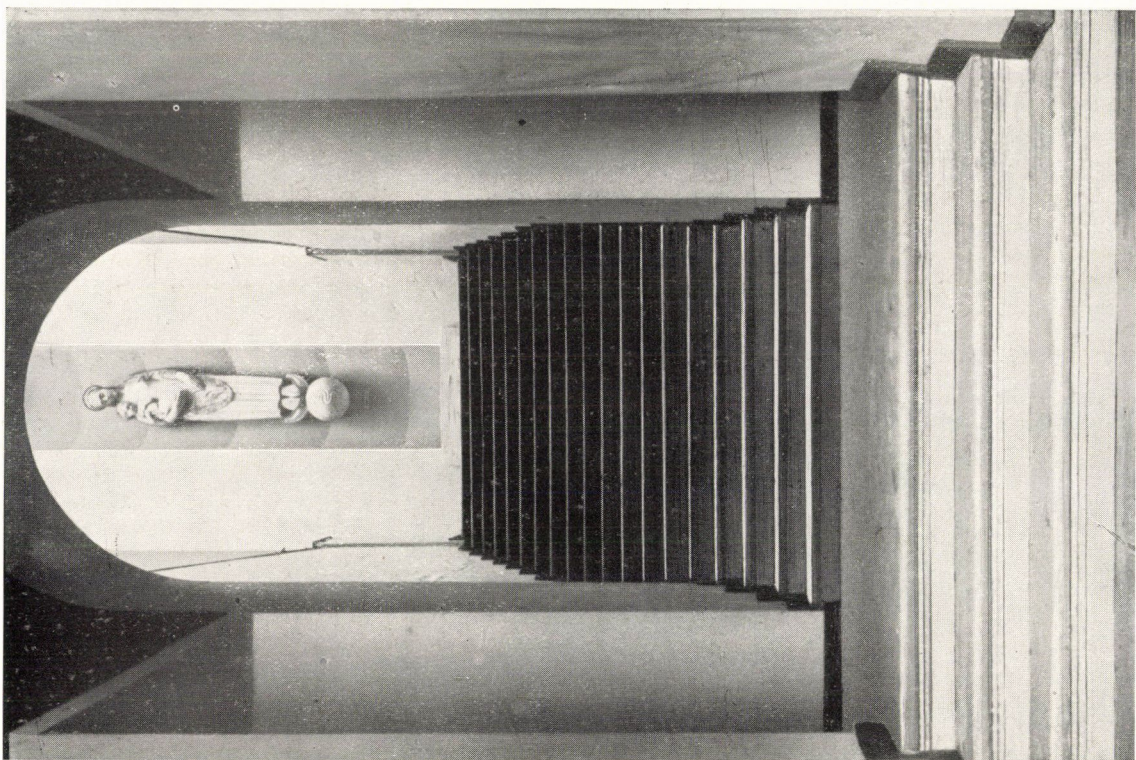
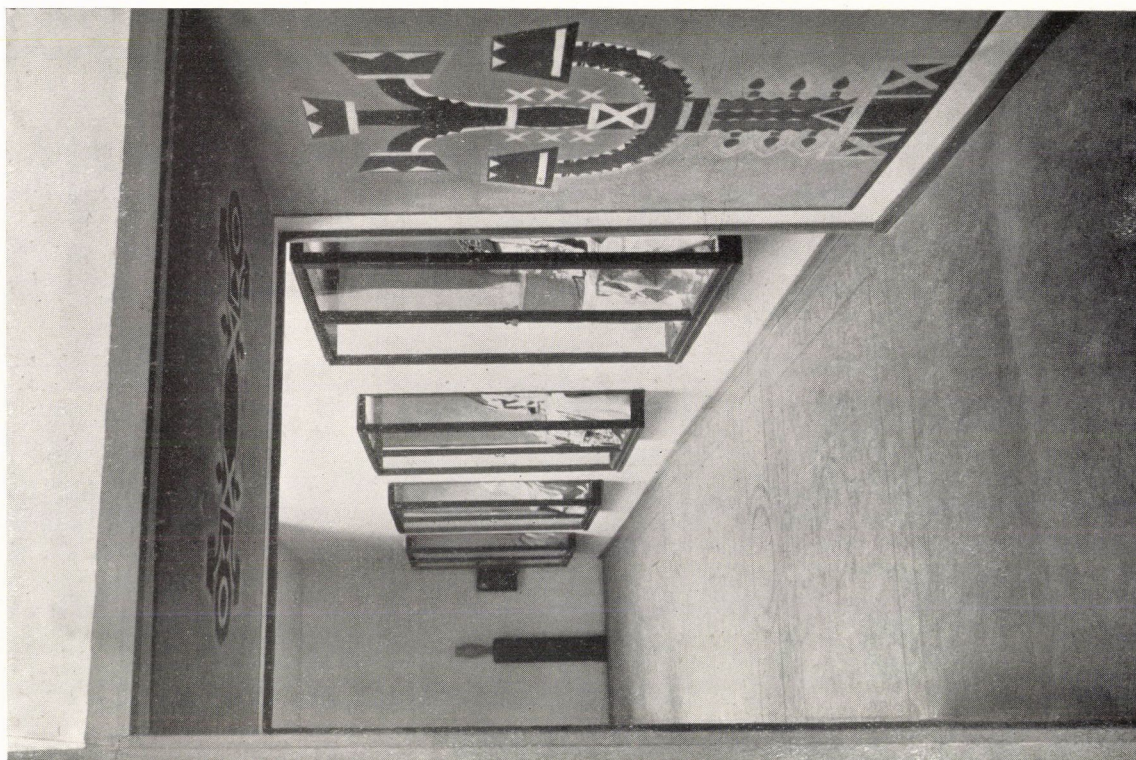
Részlet a társulat „Györgyi Kálmán-Emlékkiállításáról (1934). Györgyi Dénes terve. — Teilansicht der von der Ung. Landesgesellschaft für Kunstgewerbe veranstalteten „Kálmán Györgyi Gedächtnissausstellung“ (1934). Entwurf von D. Györgyi. — Part of the Hungarian Society of Applied Art's „Kálmán Györgyi's Memorial-Exhibition“ (1934). Designed by D. Györgyi.

Részletek a római egyházművészeti kiállítás nagyterméből (1934). Árkay Bertalan terve. — Teilansichten des ungarischen Saales auf der Ausstellung für Christliche Kunst in Rom (1934). Entwürfe von B. Árkay. — Parts from the Hungarian hall of the ecclesiastical-exhibition in Rome (1934). Designed by B. Árkay.

A társulat karácsonyi vásáráról (1934). Részlet a nagyteremből. Csavlek András terve. — Von dem Weihnachtsmarkt der Ung. Landesgesellschaft für Kunstgewerbe (1934). Teil aus dem grossen Saal. Entwurf von A. Csavlek. — From the Hungarian Society of Applied Art's (1934). Xmas fair. Part of the great hall. A. Csavlek's design.

Részletek a társulat karácsonyi vásáráról (1934). Fent: Átjáró. Lent: Részlet a lépcsőházból. Az installációt Csavlek András tervezte. — Von dem Weihnachtsmarkt der Ung. Landesgesellschaft für Kunstgewerbe (1934). Oben: Durchgang. Unten: Teil des Treppenhauses. Installationsentwurf von A. Csavlek. — Parts of the Hungarian Society Applied Art's (1934) Xmas fair. Above: Passage. Below: Part of the well of the staircase. The installation was designed by A. Csavlek.

tartom annak a hangsúlyozását, hogy a tanítóságot a tanfolyammal kapcsolatban semmiféle anyagi megterhelésnek érnie nem szabad és nem lehet; vagyis a tanfolyamok ingyenesek. A szakelőadónak lehetőleg sokoldalúaknak kell lenniök, akik az iparművészeti szakmák többféleségét tudják a tanfolyam hallgatóinak előadni. A vezetésnek mindenesetre az Iparművészeti Társulat kezében kell maradnia, az irányítást, az előadandó anyagot, a minőségi színvonalat csak a társulat tarthatja nyilván és csakis a társulat jóváhagyásával volna előadóként alkalmazható helyi tanerő. Egy-egy tanfolyamot négyhetesnek gondolok, és pedig egy júliusit és egy augusztusit. A szükséges helyiségek minden városban az üres iskolai tantermekben, esetleg tornatermekben rendelkezésre állnak.

A tanfolyamokon a tanítóságnak előreláthatólag igen nagy része vesz részt és a felveendők számát limitálni nem is szabad. Szabolcsvármegyében többszáz tanító nyerhet iparművészeti kiképzést; kisebb vármegyékben megfelelőleg kevesebb.

A Székesfővárosban és Pestmegyében ugyanilyen elgondolás szerint jól megválasztott, centrális helyen fekvő iskolahelyiségekben, illetőleg járási székhelyeken volnának tartandók a tanfolyamok.

Az előadó képesített iparművész tanárok fizetésének kérdése megoldható, mert erre a célra az iskolán kívüli népoktatás alapja bizonyára meg fogja találni a módozatot.

Nincs az az eldugott község, nagyobb uradalom mezőgazdasági eselédállománya, tanyája, ahová a tanító vagy tanítónő el nem jutna, ahol ne toborozhatná össze az ő munkahadseregét, akik előtt ki ne fejthetné propagandáját és ahol a munka megindulásakor irányító tevékenységét ki ne fejthetné.

Száz iparművészeti képzett vagy teljesen kiképzett tanító vagy tanítónő már több ezer munkáskezet tud foglalkoztatni, lelkes buzdítása mellett hangsúlyozva a téli munkának jóvedelmezőségét is.

Tervezetem szinte végnélküli lehetőségeket nyújt a legjobb, legmagyarabb, legizlésebb munkák nagy tömegeinek készítése számára, de lehetőséget nyújt oly irányban is, hogy a sokhelyütt elmaradt izlésű vagy izléstelen szóttések és varrottasok, csipkék vagy hímzések helyett újonnan és színesebb, modernebb, keresettebb munkák készítésére serkentse népünket.

KÜZDELEM A KÉNYELMES ÉS IZLÉSES OTTHONÉRT

Írta: SZABLYA FRISCHAUF FERENC, a Magyar Iparművészet szerkesztője

Évszázadokra, sőt évezredekre kellene visszanyúlni, hogyha azt az emberi törekvést akar-nánk ismertetni, melynek a ház, a lakás megszépítése volt a célja. De a minél kényelmesebb otthon megteremtésével sokkal rövidebb ideje törődik az emberiség. Az ember munkájának, pihenésének, társaséletének biztosítására célszerű bútorokra van szükségünk. Ez ma közhelynek látszik ugyan, pedig kétszáz éve sincs, hogy ezt az igazságot felfedezték. A nagyszerű paloták, a pompás termek és bútorok teljesen megfeleltek még a tizenhatedik és a korábbi századok életelveinek. Gondoljunk a versaillesi és egyéb palotákra, melyek tükrös, aranyozott termeinek gazdagsága csodálatot kelt a barokk nagy stílusa iránt, de közülünk senki sem tudna benne ma már örömteli életet élni.

A kényelmes bútor szülőföldje régebben is Anglia volt ugyan, de tulajdonképpen csak a tizenhatedik század második felében, amikor a vértelen forradalom után a polgári elem életelvei kezdenek érvényesülni, valósítják meg az angol berendező művészek az újkori lakás otthonos, meleg, kényelmes mivoltát. Sheraton és Heppelwhite érdeme, hogy az akkor uralkodó francia XVI. Lajos-stílust átgyúrták a kényelem, célszerűség jegyében és valami addig ismeretlen lakályosságot, meleget adtak a szobáknak. A pazarfényű, de hideg termekből — ahol a háló csak abban különbözött a társalgótól, hogy ágy is volt benne — lakást, otthonot teremtettek. Az ő koruk ismerte fel először, hogy a bútor

nemesak kerete, hanem szolgálja is az embernek és minden bútor megépítésénél az emberből kell kiindulnia, aki azt használni fogja.

Gyors és biztos volt az útja az angol befolyásnak mindenhová. Maguk a francia paloták is kénytelenek voltak meghódolni az új elveknek. Így létesül a ragyogó Nagy-Trianon mellett a kisebb, otthonias Petit-Trianon, ahol termek helyett már lakályos, rendeltetésüknek megfelelőbb szobákat találunk.

Bizonyos azonban, hogy a nagy angol lakás-művészek terveinek lényegét, minél jobban eltávolodtak a szigetországtól időben és térben, annál inkább félreértették, annál kevesebb maradt meg az ülőbútorok testhezállóságából, az asztalok könnyű mozgékonyaságából, mely bútoraikat jellemezte.

A XIX. század folyamán újabb áramlatok, újabb divatok keletkeznek, melyek a kényelmet ugyan már nem negligálják teljesen, az ősi erények azonban feledésbe mennek, annyira, hogy a XIX. század vége felé a divatos romantika teljesen megfelel-kezik még Angliában is a lakásberendezés egészes elveiről. De ismét az angolok azok, akik a nagyipari produkció szurogátumainak légköréből igyekeznek átvezetni a lakásformákat a kézműves-ség szolidabb bázisára a régebbi korok becsületes műhelyszellemének értelmében. Ebből keletkezik az angol „new art“ mozgalom, Morris és társainak szereplése. Sajnos azonban, amikor átment a csatornán és az „art nouveau“, a nálunk később

